

ZAKŁAD OPIEKI HOLISTYCZNEJ I ZARZĄDZANIA
W PIELĘGNIARSTWIE
KATEDRA ZINTEGROWANEJ OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ
WYDZIAŁ NAUK O ZDROWIU
UNIwersytet Medyczny w Lublinie

20-081 Lublin, ul. Staszica 4-6, pok. 104
Tel. 81 448 68 22, tel. 81 448 68 20; fax. 81 448 68 21
e-mail: zarzadzaniempielęgniarstwie@umlub.pl

Dr hab. n. o zdr. Beata Dobrowolska, prof. UML
Zakład Opieki Holistycznej i Zarządzania w Pielęgniarstwie
Katedra Zintegrowanej Opieki Pielęgniarskiej
Wydział Nauk o Zdrowiu
Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Lublin, dn. 22.08.2023 r.

Ocena rozprawy doktorskiej

Pani mgr Beaty Wudarczyk

**nt. Analiza czynników wpływających na wypalenie zawodowe personelu pielęgniarskiego
na oddziałach intensywnej terapii**

napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. **Izabelli Uchmanowicz**

Wstęp

Poszukiwanie i analiza uwarunkowań wypalenia zawodowego personelu pielęgniarskiego ma istotne znaczenie w kontekście profilaktyki tego zjawiska. Pomimo, iż jest to zagadnienie dość powszechnie obecne w badaniach pielęgniarek na świecie, to biorąc pod uwagę zjawisko rezygnacji z pracy w tym zawodzie, rosnącą średnią wieku pielęgniarek i lukę pokoleniową, dane mówiące o przedwczesnej śmiertelności w tej grupie zawodowej oraz rosnący globalnie problem braku personelu pielęgniarskiego, każda inicjatywa badawcza mająca na celu określenie wzajemnych powiązań między wypaleniem zawodowym a elementami związanymi z pracą, czynnikami socjodemograficznymi charakteryzującymi pielęgniarki, poziomem odczuwanego stresu oraz strategiami radzenia sobie ze stresem, zachowaniami zdrowotnymi pielęgniarek czy wreszcie satysfakcją z życia, może pozwolić na opracowanie praktycznych rekomendacji prewencji wypalenia zawodowego i jego skutków w tej grupie zawodowej. Szczególnie jeśli chodzi o grupę pielęgniarek oddziałów intensywnej terapii, tak poważnie dotkniętą czasem pandemii Covid-19. W tym kontekście, badania podjęte w dysertacji Pani mgr Beaty Wudarczyk uważam za poznawczo i praktycznie uzasadnione.

ZAKŁAD OPIEKI HOLISTYCZNEJ I ZARZĄDZANIA
W PIELĘGNIARSTWIE
KATEDRA ZINTEGROWANEJ OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ
WYDZIAŁ NAUK O ZDROWIU
UNIWERSYTET MEDYCZNY W LUBLINIE

20-081 Lublin, ul. Staszica 4-6, pok. 104
Tel. 81 448 68 22, tel. 81 448 68 20; fax. 81 448 68 21
e-mail: zarzadzaniempielęgniarstwie@umlub.pl

Ocena rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska mgr Beaty Wudarczyk liczy 190 stron komputerowego wydruku i została podzielona na sześć rozdziałów, które tworzą dwie główne części: teoretyczną i empiryczną. Dodatkowo, na początku rozprawy został dodany wykaz skrótów zastosowanych w pracy wraz z ich wyjaśnieniem oraz wstęp, zaś na końcu literatura, streszczenie w j. polskim, streszczenie w j. angielskim, spis tabel i rycin oraz wykaz załączników. Układ dysertacji jest typowy dla prac empirycznych.

We wstępie rozprawy (ss. 7-10), doktorantka przedstawia uzasadnienie dla podjętych przez siebie badań, zwracając uwagę na to, że pomimo licznych publikacji naukowych na temat zagadnienia wypalenia zawodowego wśród pielęgniarek oddziałów intensywnej terapii, istnieje wiele kwestii sprzecznych, wątpliwych, czy niepodjętych w opublikowanych analizach.

W rozdziale pierwszym (ss. 11-49) doktorantka prezentuje teoretyczne podstawy swojej pracy. Poddaje analizie zjawisko wypalenia zawodowego, stresu, satysfakcji z życia i pracy pielęgniarek, zachowania zdrowotne przedstawicieli tej grupy zawodowej oraz specyfikę i perfekcjonizm w pracy pielęgniarek OIT. Jest to dobrze napisana, interesująca część pracy, która rzuca wiele światła na te czynniki charakterystyczne dla grupy zawodowej pielęgniarek oddziałów intensywnej terapii, które mają związek ze zjawiskiem wypalenia zawodowego. Rozdział w sposób zwięzły ale wyczerpujący prowadzi w zagadnienie eksplorowane w badaniach własnych.

W kolejnych częściach dysertacji (rozdział drugi, s. 50) doktorantka prezentuje cel swoich badań i formułuje 5 problemów oraz hipotez badawczych. Jako cel badań doktorantka określiła: *ocena czynników wpływających na wypalenie zawodowe personelu pielęgniarskiego na oddziałach intensywnej terapii*. Problemy badawcze odnoszą się do pytań o związek czynników socjodemograficznymi, czynników związanych z pracą pielęgniarek na OIT, poziomu odczuwanego stresu wśród pielęgniarek OIT, strategii radzenia sobie ze stresem przez pielęgniarki OIT, zachowań zdrowotnych pielęgniarek OIT, i wreszcie satysfakcji z życia pielęgniarek OIT z występowaniem zjawiska wypalenia zawodowego. Następnie, w rozdziale metodologia badań własnych (ss. 51- 54) autorka opisuje procedurę gromadzenia materiału badawczego z kryteriami doboru próby i włączenia respondentów do badań, zastosowaną metodę badań i narzędzia badawcze oraz wykorzystane do analizy zgromadzonego materiału metody statystyczne. Badania przeprowadzono po uprzednim otrzymaniu zgody Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu nr opinii KB-12/2019 z dnia 11 stycznia 2019 r. (załącznik nr 1 aneksu), jak również po

ZAKŁAD OPIEKI HOLISTYCZNEJ I ZARZĄDZANIA
W PIELĘGNIARSTWIE
KATEDRA ZINTEGROWANEJ OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ
WYDZIAŁ NAUK O ZDROWIU
UNIWERSYTET MEDYCZNY W LUBLINIE

20-081 Lublin, ul. Staszica 4-6, pok. 104
Tel. 81 448 68 22, tel. 81 448 68 20; fax. 81 448 68 21
e-mail: zarzadzaniempielęgniarstwie@umlub.pl

otrzymaniu zgody Dyrekcji Europejskiego Centrum Kształcenia Podyplomowego we Wrocławiu.

Badania własne, metodą sondażu diagnostycznego, doktorantka prowadziła 9 miesięcy – od marca do listopada 2019 roku. Badaniem ankietowym została objęta grupa 282 pielęgniarki i pielęgniarzy, którzy spełniali określone kryteria włączenia do badań tj. posiadanie prawa wykonywania zawodu pielęgniarki/pielęgniarza, aktualne zatrudnienie na OIT, staż pracy powyżej 2 lat oraz zgoda na udział w badaniu. Materiał badawczy gromadzono wśród uczestników kursów kwalifikacyjnych oraz szkoleń specjalizacyjnych w Europejskim Centrum Kształcenia Podyplomowego we Wrocławiu.

Do gromadzenia materiału badawczego doktorantka wykorzystwała pakiet sześciu narzędzi badawczych: pięć standaryzowanych i jeden autorski. Narzędzia standaryzowane to: (1) *Kwestionariusz Wypalenia Zawodowego MBI Christiny Maslach*, (2) *Inwentarz do Pomiaru Radzenia Sobie ze Stresem Mini-Cope*, (3) *Skala Odczuwanego Stresu PSS-10*, (4) *Inwentarz Zachowań Zdrowotnych IZZ* oraz (5) *Skala Satysfakcji z Życia SWLS*. Zastosowane narzędzia uzupełniono autorskim kwestionariuszem ankiety, który zawierał pytania metryczkowe. Doktorantka szczegółowo opisała narzędzia badawcze, co ułatwia zrozumienie i interpretację wyników badań. Dobór narzędzi badawczych pozwolił na realizację celu badań i weryfikację ustalonych hipotez.

W analizie statystycznej zgromadzonego materiału doktorantka zastosowała testy dla porównania wartości zmiennych ilościowych w dwóch grupach (test Manna-Whitney'a), trzech i więcej grupach (test Kruskala-Wallis), współczynnik korelacji Spearmana dla analizy korelacji między zmiennymi ilościowymi oraz wieloczynnikową analizę niezależnego wpływu wielu zmiennych na zmienną ilościową metodą regresji liniowej.

Na kolejnych 75 stronach dysertacji (ss. 55-130) doktorantka prezentuje wyniki badań własnych, dzieląc je na rozdziały pozwalające w sposób czytelny odpowiedzieć na postawione problemy badawcze. Wyniki zaprezentowano w formie tabel i rycin, uzupełniając je zwięzłym przedstawieniem najważniejszych danych, szczególnie tych statystycznie istotnych. Każdy z rozdziałów kończy podsumowanie najważniejszych wyników statystycznie istotnych, co ułatwia interpretację wyników analizy bogatego materiału badawczego.

Doktorantka wykazała m.in., że wskaźnik wypalenia zawodowego w badanej grupie pielęgniarek OIT wynosił średnio 39,78 punktów na 100 możliwych. Dodajmy, że średnia wieku badanych wynosiła 42,24 lata (SD=9,62), a średni staż pracy w zawodzie wynosił 19,97 lat (SD=10,45). Za wypalenie zawodowe wśród badanych odpowiadało w największym

ZAKŁAD OPIEKI HOLISTYCZNEJ I ZARZĄDZANIA
W PIELĘGNIARSTWIE
KATEDRA ZINTEGROWANEJ OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ
WYDZIAŁ NAUK O ZDROWIU
UNIWERSYTET MEDYCZNY W LUBLINIE

20-081 Lublin, ul. Staszica 4-6, pok. 104
Tel. 81 448 68 22, tel. 81 448 68 20; fax. 81 448 68 21
e-mail: zarzadzaniempielęgniarstwie@umlub.pl

stopniu wyczerpanie emocjonalne. Im starsi badani tym większy stopień wypalenia zawodowego oraz im dłuższy staż pracy w zawodzie tym większy poziom wyczerpania emocjonalnego i depersonalizacji. Ponad 40% badanych wykazywało się wysokim poziomem stresu oraz średnią satysfakcją z życia, a dodatkowo badani prezentowali w większości niskie i przeciętne zachowania zdrowotne. Pośród strategii radzenia sobie ze stresem dominowało tzw. aktywne radzenie sobie i planowanie. Im wyższy poziom stresu tym wyższy poziom wypalenia zawodowego oraz im częściej stosowana jest strategia aktywnego radzenia sobie ze stresem, strategia planowania, strategia przewartościowania, strategia akceptacji oraz strategia poszukiwania wsparcia emocjonalnego tym mniejszy jest stopień wypalenia zawodowego. Większa satysfakcja z życia oraz lepsze zachowania zdrowotne badanych wiążą się z niższym wypaleniem zawodowym. Istotnymi niezależnymi predyktorami wyższego wyniku ogólnego Kwestionariusza Wypalenia Zawodowego są: strategia poszukiwanie wsparcia instrumentalnego oraz zaprzestanie działań, jak również poziom stresu.

Na uznanie zasługuje dyskusja wyników badań własnych, która została napisana bardzo wnikliwie i obszernie – całość liczy 17 stron (ss. 133-150). Autorka z dojrzałością badawczą interpretuje uzyskane wyniki, pokazując je w kontekście badań innych autorów. Szczególnie wartościowa jest część dyskusji dotycząca praktycznego zastosowania wyników uzyskanych w projekcie badawczym, co nadaje „wdrożeńowego” charakteru pracy. Doktorantka zwraca tu przede wszystkim uwagę na edukację przyszłej i obecnej kadry pielęgniarskiej na temat symptomów fazy ostrzegawczej wypalenia zawodowego, wprowadzenie funkcji mentora – opiekuna stażu, na rolę kadry zarządzającej w prewencji wypalenia zawodowego u pracowników swojej jednostki, na zmianę warunków pracy i warunków nagradzania (nie tylko finansowego) kadry i inne możliwe działania. To, co istotne, to fakt powiązania opracowanych przez doktorantkę rekomendacji z wynikami badań własnych.

Na stronie 151 rozprawy doktorantka sformułowała siedem wniosków, które w sposób zwięzły odpowiadają na postawione problemy badawcze.

Na końcu dysertacji autorka dołącza streszczenia rozprawy, jednobrzmiące w języku polskim i angielskim (ss. 177-182), które w sposób czytelny informują o istocie przeprowadzonych badań i uzyskanych wynikach. Streszczenia przygotowano według struktury właściwej dla prac o charakterze empirycznym: wstęp, cel pracy, materiał i metody, wyniki oraz wnioski. Pod każdym ze streszczeń zamieszczono także dobrze określone słowa kluczowe. W streszczeniu pojawia się błąd: doktorantka używa sformułowania „grupa badawcza” zamiast „grupa badana” (s. 177).

ZAKŁAD OPIEKI HOLISTYCZNEJ I ZARZĄDZANIA
W PIELĘGNIARSTWIE
KATEDRA ZINTEGROWANEJ OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ
WYDZIAŁ NAUK O ZDROWIU
UNIWERSYTET MEDYCZNY W LUBLINIE

20-081 Lublin, ul. Staszica 4-6, pok. 104
Tel. 81 448 68 22, tel. 81 448 68 20; fax. 81 448 68 21
e-mail: zarzadzaniempielęgniarstwie@umlub.pl

W opracowaniu rozprawy wykorzystano 280 pozycje piśmiennictwa. Są to prace aktualne, w przewadze opublikowane w okresie ostatnich pięciu – sześciu lat, znaczna ich część została opublikowana w języku kongresowym, innym niż j. polski. W tekście pracy piśmiennictwo zostało zacytowane w stylu Vancouver. Na końcu pracy, piśmiennictwo zapisano poprawnie, uwzględniając wszystkie dane bibliograficzne.

Wykaz wszystkich tabel (w liczbie 53) i rycin (w liczbie 121) zamieszczonych w pracy, zawarto w wykazie tabel i rycin (ss. 183-187).

W aneksie doktorantka zamieściła dwa załączniki: kopię opinii Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu w kwestii prowadzonych przez doktorantkę badań oraz kwestionariusz własnego autorstwa zawierający 9 pytań.

Struktura pracy jest przejrzysta, uporządkowana i spełnia standardy prac doktorskich w dyscyplinie nauk o zdrowiu. Doktorantka w bardzo dobrym stopniu opanowała technikę pisania pracy, sporządzania przypisów, opisu tabel, rycin, piśmiennictwa, przygotowywania załączników czy wreszcie opracowywania streszczenia pracy. Praca została napisana poprawną polszczyzną i jest dopracowana edytorsko.

Podsumowując, doktorantka zrealizowała ważny projekt badawczy i uzyskała istotne wnioski dla środowiska pielęgniarskiego i liderów systemu ochrony zdrowia. To, co warto dodać w przyszłym opracowywaniu materiału do publikacji w czasopismach naukowych to ograniczenia badań własnych. Refleksja w tym obszarze ma znaczenie w procesie formułowania wniosków oraz w planowaniu kolejnych badań dotyczących problemu wypalenia zawodowego.

Wniosek końcowy

Pracę Pani mgr Beaty Wudarczyk oceniam bardzo dobrze i stwierdzam, że stanowi ona samodzielne i oryginalne dzieło. Doktorantka wykazała, że posiada umiejętność doboru i krytycznej analizy piśmiennictwa naukowego, umiejętność projektowania i przeprowadzenia badań naukowych: gromadzenia i analizy materiału badawczego, dyskusji wyników badań własnych z wynikami innych badaczy z kraju i ze świata oraz umiejętność formułowania wniosków. Umiejętności te wskazują na posiadanie dobrego warsztatu naukowego i możliwości samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Praca Pani mgr Beaty Wudarczyk nt. *Analiza czynników wpływających na wypalenie zawodowe personelu pielęgniarskiego na oddziałach intensywnej terapii* spełnia warunki

ZAKŁAD OPIEKI HOLISTYCZNEJ I ZARZĄDZANIA
W PIELĘGNIARSTWIE
KATEDRA ZINTEGROWANEJ OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ
WYDZIAŁ NAUK O ZDROWIU
UNIwersytet Medyczny w Lublinie

20-081 Lublin, ul. Staszica 4-6, pok. 104
Tel. 81 448 68 22, tel. 81 448 68 20; fax. 81 448 68 21
e-mail: zarzadzaniempielęgniarstwie@umlub.pl

określone w art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.).

Wobec powyższego, zwracam się do Rady Dyscypliny Nauki o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu o dopuszczenie Pani mgr Beaty Wudarczyk do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Jednocześnie **wnoszę o wyróżnienie rozprawy doktorskiej Pani mgr Beaty Wudarczyk**. W uzasadnieniu tego wniosku zwracam uwagę na wartość zgromadzonego materiału badawczego, dokonane analizy oraz opracowanie wyników, które mają znaczenie praktyczne i które mogą posłużyć do opracowania rekomendacji dla organizacji pielęgniarskich oraz innych (agend rządowych na poziomie kraju i poza nim) dotyczących podjęcia działań wspierających grupę pielęgniarek oddziałów intensywnej terapii w prewencji zjawiska i skutków wypalenia zawodowego.

B. Dobrowolska

Dr hab. n. o zdr. Beata Dobrowolska, prof. UML